Covenant & Conversation

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Nitsavim - Vayeleh

Liderlik: Uzlaşmacı mı, Otoriter mi?

Büyük değişim gerçekleşmek üzeredir. Moşe'nin lider olarak kariyeri sona yaklaşmaktadır ve yakında Yeoşua'nın liderliği başlayacaktır. Moşe, halefini mübarek kılar. Sonra aynısını Tanrı yapar. Moşe'nin ve Tanrı'nın neler söylediğini dikkatle dinleyin ve aradaki ince farkı fark etmeye çalışın. Moşe'nin söyledikleri şöyledir:

> "Güçlü ve cesur ol, çünkü *A-Şem*'in onlara vereceğine dair atalarına yemin etmiş olduğu ülkeye *bu halkla birlikte sen gireceksin* ve onlara [ülkedeki] mülklerini sen vereceksin." (*Devarim 31:7*)

Tanrı ise şu sözleri söylemektedir:

> "Güçlü ve cesur ol, çünkü Bene-Yisrael'i, onlara [vereceğime] yemin etmiş olduğum ülkeye *sen getireceksin*; ve Ben, seninle olacağım." (*Devarim 31:23*)

İbranice metindeki fark, Türkçede olduğundan bile daha hafiftir. Moşe *tavo*, yani "gideceksin" veya "gireceksin" fiilini kullanırken, Tanrı'nın kullandığı fiil, *tavi*, yani "getireceksin" veya "sokacaksın" şeklindedir. Bu son derece ince bir nüans gibi görünmektedir, ama Raşi bize, anlam ve önem açısından bu sözcüklerin farklı dünyalara ait olduğunu söylemektedir. Bu iki sözcük, liderliğin tamamen farklı iki tarzına atıfta bulunmaktadır. Raşi'nin açıklaması şöyledir:

> Moşe Yeoşua'ya şöyle dedi: "Neslin ihtiyar ileri gelenlerinin seninle olduklarından emin ol. Her zaman onların fikir ve tavsiyelerine uygun davran." Ancak Kutsal ve Mübarek Tanrı, Yeoşua'ya şöyle dedi: "Çünkü Bene-Yisrael'i... ülkeye sen *getireceksin*" – yani, "Onları isteklerine aykırı da olsa oraya getir. Her şey sana bağlı. Eğer gerekiyorsa bir sopa al ve başlarına indir. Bir neslin yalnız tek bir lideri vardır – iki değil." (*Raşi'nin Devarim 31:7 açıklaması*)

Moşe halefine, istişare ve uzlaşma ile liderlik etmesini tavsiye etmektedir. Tanrı, Yeoşua'ya kararlılık ve otoriteyle liderlik etmesini söylemektedir. Halk seninle hemfikir olmasa bile, diye öğütlemektedir ona, önde liderlik etmelisin. Net ol. Kararlı ol. Güçlü ol. Kuvvetli ol.

Şimdi, başka yerlerde ortaya koydukları liderlik tarzlarıyla, sırasıyla Tanrı'dan ve Moşe'den öğrenmiş olduklarımız düşünüldüğünde, Raşi'nin bu açıklaması oldukça gariptir. İlk olarak Raşi'nin, Tanrı'nın insanlığı yaratmadan hemen önce söylediği sözler hakkındaki açıklamasına kulak verin: "Kendi suretimizde ve kendi benzeyişimizde insan yapalım" (Bereşit 1:26). Burada "yapalım" derken ima edilen "biz" kimdir? Tanrı kimle konuşmaktadır ve neden? Raşi şöyle der:

> Buradan, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın tevazuunu öğreniyoruz. İnsan meleklerin benzeyişinde yaratıldığı ve melekler onu kıskanacakları için, Tanrı meleklere danışmıştır. Benzer şekilde, [Tanrı] kralları yargıladığı zaman da Göksel maiyetine danışır... Her ne kadar [melekler] yaratma eyleminde Tanrı'ya yardım etmiş değillerse de ve [pasuktaki çoğul söz kullanımı] kâfirlerin isyan etmeleri için bir fırsat yaratsa da, Kutsal Metin, uygun davranış şeklini ve tevazu niteliğini – büyük bir insanın, kendisinden küçük birine danışması ve ondan izin alması gerektiğini – öğretmekte tereddüt etmemiştir (Bereşit Raba 8:9). (*Raşi'nin Bereşit 1:26 açıklaması*)

Bu, olağanüstü bir ifadedir. Raşi, Tanrı'nın, insanı yaratmadan önce meleklere danıştığını söylemektedir. Tanrı bunu yardıma ihtiyacı olduğu için yapmış değildir: böyle bir gereksinimi olmadığı açıktır. Onların önerisine ihtiyacı olduğu için de yapmış değildir: insan ırkını yaratmaya zaten karar vermiştir. Bunun amacı, melekleri onurlandırmak, insana karşı duyabilecekleri kıskançlığı önlemek, böylesine mukadder bir kararda kendilerine danışılmadığı için duyabilecekleri gücenmeyi bertaraf etmek ve büyüklüğün tevazu ile el ele yürüdüğü şeklindeki temel gerçeği bize – okuyuculara – göstermektir. Bu durumda Moşe'nin Yeoşua'ya verdiği tavsiyeye – "Diğerlerinin seninle birlikte olduklarından emin ol. Danış. Onların tavsiyesini al" – uygun davranan, Tanrı olmuştur.

Diğer yandan Moşe de, Tanrı'nın Yeoşua'ya tavsiye ettiği şekilde davranmıştır: "Eğer gerekiyorsa bir sopa al ve başlarına indir." Figüratif de olsa Moşe'nin Kadeş'te, sözleriyle halka ve asasıyla kayaya vurduğu zaman yaptığı da bu değil miydi (Bamidbar 20:12)? Moşe bu nedenle Tanrı tarafından, Vaat Edilmiş Ülke'ye girmekten men edilmişti!

Toparlarsak, Tanrı'nın, Moşe'nin kararlı, güçlü, sert liderlik tipiyle özdeşleştirdiğimiz sözler söylediğini, Moşe'nin de, Raşi'nin Tanrı ile özdeşleştirdiği, uzlaşmaya dayalı, danışan liderlik türünü savunduğunu görmekteyiz. Aslında tam tersi olması gerekmez miydi?

Ancak belki de Raşi bize derin bir mesaj vermek istemektedir. Yaşamının sonunda Moşe, liderliğinin bir yönden büyük bir başarısızlığa uğradığını görmüştü. Bene Yisrael'i Mısır'dan çıkarmıştı, ama Mısır'ı Bene Yisrael'in içinden çıkarmamıştı. Halkın kaderini değiştirmişti, ama karakterini değiştirmemişti.[1]
Şimdi bunun olabilmesi için farklı türden, sorumluluğu bir bütün olarak halka ve özellikle de ileri gelenlere geri teslim eden bir liderlik olması gerektiğini anlıyordu.

Mucizeler gerçekleştiren bir Moşe olduğu sürece, halk sorumluluğu kendi üzerine kabul etmeyecekti. Onların gelişebilmeleri için, Yeoşua'nın, katılımcılığı teşvik eden bir liderliği benimsemesi, daha yavaş ilerlemek anlamına gelse bile, farklı ve çelişen görüşleri teşvik edip onlara kulak vermesi gerekecekti.

Bu dönüşümcü liderliktir ve liderin, kabalistlerin *tsimtsum*, yani "büzülme" olarak adlandırdıkları, başka bir deyişle geri plana çekilmeyi öngören bir tutumu benimsemesini gerektirir.

Veya Raşi'nin ifade ettiği şekliyle: "Neslin ihtiyar ileri gelenlerinin seninle olduklarından emin ol. Her zaman onların fikir ve tavsiyelerine uygun davran" (Raşi'nin Devarim 31:7 açıklaması).

Tanrı'ya gelirsek; hayır, Tanrı fikrini değiştirmiş değildi. Yeoşua'nın genel anlamda otoriter bir lider haline gelmesi gerektiğini önermiyordu. Önerdiği şey,

[1] Moşe'nin Kadeş'teki davranışı ve halkın bir lider ihtiyacının nasıl evrilmekte olduğu hakkında daha derin bir tartışma için, bkz. Hukat *peraşa*sı hakkındaki Covenant & Conversation yazısı: "Why was Moses not destined to enter the land? https://rabbisacks.org/covenant-conversation/chukat/why-was-moses-not-destined-to-enter-the-land/.

Yeoşua'nın bunu sadece bir kez yapmasıydı. Pasuğu dikkatle dinleyin: "Çünkü Bene-Yisrael'i... ülkeye sen getireceksin" (Devarim 31:23). Hatırlayın; tüm bir neslin çölde ölmeye mahkûm edilmesine yol açan bir olay olmuştu – halkın, ülkeye girmek ve burayı ele geçirmek konusunda inanç ve cesaret eksikliği gösterdiği casuslar olayı.

O olayda iki adam – Yeoşua ve Kalev – sağlam durmuş, ısrarla diğer on casusa karşı gelmiş ve ülkeyi fethedebileceklerini ve düşmanlarını mağlubiyete uğratabileceklerini vurgulamıştı. Tanrı, Yeoşua'ya, "Gelecekte Yarden'i geçmek üzere olacağınız aşamada karşına çıkacak olan ve çoğunluk karşısında bile sağlam durmak zorunda olacağın bir sınav olacak" demekteydi. Bu, halkın, korkuya teslim olma tehlikesine girdikleri bir zaman olacaktı.

"İşte, liderliğinin, danışma ve uzlaşmadan değil, muhalefete hiçbir şekilde meydan vermemekten oluşacağı zaman budur. 'Her şeyin sana bağlı' olacağı, 'bir neslin yalnız tek bir lideri vardır – iki değil' ilkesinin ön plana çıkacağı zaman budur. Bazen en uzlaşmacı liderler bile önde liderlik etmeli ve halkı kendileriyle birlikte götürmelidir.

Tartışmanın uygun olduğu bir zaman vardır ve harekete geçmeyi gerektiren bir zaman vardır; uzlaşma aramanın zamanı vardır ve uzlaşmayı beklemeksizin ileri çıkmanın zamanı vardır. İşte hem Tanrı'nın, hem de Moşe'nin, kendi farklı yollarıyla, Yeoşua'ya söyledikleri budur.

Bir lider, liderlik edecek cesarete, danışacak sabra ve hangi zamanın hangisi için uygun olduğunu bilmesini sağlayacak bilgeliğe sahip olmalıdır.

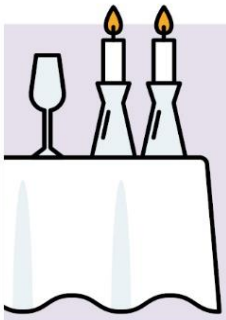

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Sizce Moşe ve Yeoşua'nın liderlik tarzları arasındaki başlıca farklar nelerdir?
2. Sizce casuslar olayı neden Yeoşua'nın liderliği için bu kadar şekillendirici nitelikte olmuştur?
3. Güçlü bir liderliğe katkıda bulunacak hangi kendinize has niteliklere sahipsiniz?